

การพัฒนาครูมืออาชีพด้วยนวัตกรรมสร้างสรรค์การเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนในภูมิภาคตะวันตก
The Development of Professional Teacher using Creative Learning Innovation
to Develop Students in Western Region

อรพิน ศิริสัมพันธ์*

Orapin Sirisamphan

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร นครปฐม 7300

Faculty of Education, Sipakorn University, Nakorn Pathom, 73000

*Corresponding author e-mail: orapin.sirisamphan@gmail.com

ปรณัฐ กิจรุ่งเรือง

Poranat Kitroongrueng

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร นครปฐม 7300

Faculty of Education, Sipakorn University, Nakorn Pathom, 73000

(Received: July 4, 2020; Revised: September 30, 2020; Accepted: October 28, 2020)

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนาครูมืออาชีพด้วยการนำนวัตกรรมสร้างสรรค์การเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนในภูมิภาคตะวันตกไปปรับปรุงขยายผล 2) ถอดบทเรียนการพัฒนาครูมืออาชีพด้วยนวัตกรรมสร้างสรรค์การเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนในภูมิภาคตะวันตก การวิจัยนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) และการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย แบบสัมภาษณ์ข้อมูลพื้นฐานและความต้องการจำเป็น แบบประเมินคุณภาพของรูปแบบนวัตกรรมสร้างสรรค์การเรียนรู้และแบบประเมินคุณภาพของรูปแบบที่โรงเรียนพัฒนาขึ้นและประเด็นสนทนากลุ่มเพื่อถอดบทเรียน เครื่องมื่อดังกล่าวผ่านการประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน มีค่าความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.80 – 1.00 สำหรับแบบประเมินความพึงพอใจของครูมีค่าความเที่ยง เท่ากับ 0.82 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที และการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า

1. ผลการพัฒนาครูมืออาชีพด้วยการนำนวัตกรรมสร้างสรรค์การเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนในภูมิภาคตะวันตกไปปรับปรุงขยายผล

1.1 แนวคิดและหลักการพื้นฐาน ได้แก่ โรงเรียนเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ (School as Learning Community: SLC) การศึกษาชั้นเรียน (Lesson Study) การออกแบบการเรียนการสอน (Instructional Design) การพัฒนารูปแบบการสอน ศาสตร์การสอน (Pedagogy) การเป็นพี่เลี้ยง (Mentoring) และการโค้ชแบบเพื่อนช่วยเพื่อน (Peer Coaching) แนวคิดเหล่านี้จะนำมาใช้เป็นพื้นฐานของการพัฒนาการเรียนการสอน

1.2 ผลการปรับปรุงรูปแบบนวัตกรรมสร้างสรรค์การเรียนรู้ เพื่อพัฒนาผู้เรียนในภูมิภาคตะวันตกพบว่า ได้รูปแบบโรงเรียนเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้เพื่อพัฒนานวัตกรรมสร้างสรรค์การเรียนรู้ (PLAN Model) มีองค์ประกอบคือ หลักการ วัตถุประสงค์ กระบวนการพัฒนาการเรียนการสอน และเงื่อนไขการนำรูปแบบไปใช้ รูปแบบดังกล่าวจะทำให้ครูสามารถออกแบบและพัฒนารูปแบบนวัตกรรมสร้างสรรค์การเรียนรู้ของโรงเรียน

1.3 ผลการทดลองใช้รูปแบบนวัตกรรมสร้างสรรค์การเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนในภูมิภาคตะวันตก (PLAN Model) ซึ่งดำเนินการทดลองกับโรงเรียนจำนวน 2 แห่ง ได้แก่ โรงเรียนบ้านหนองกะโดน อำเภอมือง จังหวัดนครปฐม ครูได้ออกแบบนวัตกรรมร่วมกันเรียกว่า รูปแบบการเรียนการสอนแบบ 2ร3ส และโรงเรียนเทศบาล 2 วัดเกษมสรณาราม อำเภอมัญจาคีรี จังหวัดสกลนคร ครูได้ออกแบบร่วมกันนวัตกรรมร่วมกันเรียกว่า รูปแบบการเรียนการสอนแบบ 5ส

1.4 ผลการทดลองใช้รูปแบบนวัตกรรมสร้างสรรค์การเรียนรู้ที่โรงเรียนแต่ละแห่งพัฒนาขึ้นผ่านการวิจัยในชั้นเรียนของครู พบว่าทำให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้นในรายวิชาที่ทดลองทั้งสองโรงเรียน

1.5 ผลการประเมินความพึงพอใจ พบว่า ครูมีความพึงพอใจต่อรูปแบบนวัตกรรมสร้างสรรค์การเรียนรู้ของผู้วิจัยโดยภาพรวมทุกด้านอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.50$, S.D. = 0.51) ทั้งนี้ในด้านการเรียนรู้ของครูอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.65$ S.D. = 0.49)

2. ผลการถอดบทเรียนการพัฒนาครูมืออาชีพด้วยนวัตกรรมสร้างสรรค์การเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนในภูมิภาคตะวันตก พบมิติของการเปลี่ยนแปลงเพื่อพัฒนาระดับคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียน คือการปรับกระบวนการทัศน์ในการจัดการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาผู้เรียน การปรับกระบวนการทัศน์ด้านวัฒนธรรมในการทำงานการเรียนการสอนร่วมกันแบบมืออาชีพและการปรับกระบวนการทัศน์โดยการบูรณาการภาระงานของครู

คำสำคัญ: ครูมืออาชีพ /นวัตกรรมสร้างสรรค์การเรียนรู้/โรงเรียนเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้/

Abstract

The purposes of this research were to 1) develop professional teacher by improving and expanding innovation in creative learning in order to develop students in western region. 2) apply lesson study to develop professional teacher by adopting innovation in creative learning in order to develop students in western region. The research used research and development and participatory action research design. The research instruments were a basic data and need interview form, innovation in creative learning assessment, school developed model and lesson study focus group assessment. The instruments were evaluated by five experts, had consistency between 0.80- 1.00. Teachers' satisfaction assessing had stability 0.82.

The collected data was analyzed by mean, standard deviation, t-test for independent and content analysis the findings were as follows:

1. The result of developing professional teacher by improving and expanding innovation in creative learning in order to develop students in western region.

1.1 This research had adopted concepts and principles such as school as Learning community (SLC), lesson study, instructional design, pedagogy, mentor and peer coaching to be used as the basis of instruction.

1.2 The results of adopting innovation in creative learning for students in western region, showed that school had implemented the PLAN Model which consisted of principles, objectives, learning process and implementation condition. The models would make teachers design and develop innovation in creative learning of schools.

1.3 The results of implementing PLAN Model with 2 schools; 1) Bannongkadon School Primary, Mueang District, Nakhon Pathom Province, teachers had co-designed "2R3S Model". 2) Municipality 2 School Wat Khaemsoranaram, Samut Songkhram Province, Amphawa District, teachers had co-designed "5S Model".

1.4 The result of the experimental model with 2 schools revealed that innovative learning had developed through classroom research for each school, and effectively increased students' learning achievement.

1.5 The teachers' satisfaction assessment results were at a high level overall. ($\bar{X} = 4.50$, S.D. = 0.54) and teacher learning were at the highest ($\bar{X} = 4.65$, S.D. = 0.49).

2. The results of lesson study to develop professional teacher by adopting innovation in creative learning revealed dimensions of change the quality of learning enhancement students which were the paradigm shift in learning management of student development, working culture, teaching together as a professional and integrating teacher workload.

Keywords: Professional Teacher/Creative Learning Innovation/School as Learning Community/

ความเป็นมาและความสำคัญ

สภาพสังคมในยุคโลกาภิวัตน์ที่โลกเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทั้งในมิติของเทคโนโลยี สังคม เศรษฐกิจและการเมือง ส่งผลให้แต่ละองค์กรทั้งภาครัฐและเอกชนจำเป็นต้องมีการพัฒนาบุคลากรให้มีทักษะและความสามารถในระดับที่สูงขึ้น ทั้งในลักษณะของการเสริมทักษะบนฐานของทักษะความสามารถที่มีอยู่เดิม (Up Skill) และเพิ่มเติมทักษะใหม่อันจำเป็นต้องใช้ทั้งในปัจจุบันและอนาคต (Re Skill) เพื่อรองรับกับทั้งการร่วมมือและการแข่งขันในระดับสากล หลายประเทศทั่วโลกจึงกำหนดเป้าหมายของการศึกษาที่จะเตรียมพลเมืองทุกวัยโดยเฉพาะอย่างยิ่งในวัยเรียนให้พร้อมสำหรับการใช้ชีวิตในระบบเศรษฐกิจฐานความรู้ (Knowledge-based Economies) ได้อย่างยั่งยืนอันเป็นไปตามเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals : SDGs : SDGs 2030) ขององค์การสหประชาชาติซึ่งให้ความสำคัญของการศึกษาโดยกำหนดเป็นเป้าหมายที่ 4 คือ การสร้างหลักประกันให้การศึกษาที่มีคุณภาพอย่างเท่าเทียมครอบคลุมและส่งเสริมโอกาสในการเรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับทุกคน (UNESCO, 2017) อย่างไรก็ตามผลการพัฒนาการศึกษาในช่วงปี 2552–2559 พบว่ามีความสำเร็จในหลายด้านและมีอีกหลายด้านยังเป็นปัญหาที่ต้องได้รับการพัฒนาอย่างเร่งด่วน ดังเช่นด้านคุณภาพการศึกษาผลการพัฒนายังไม่เป็นที่น่าพึงพอใจ เนื่องจากผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานมีคะแนนต่ำกว่าค่าเฉลี่ยมากและต่ำกว่าหลายประเทศในแถบเอเชีย รวมทั้งด้านประสิทธิภาพของการจัดการเรียนการสอนและการบริหารจัดการที่มีการใช้จ่ายงบประมาณเพื่อการศึกษาซึ่งได้รับค่อนข้างสูงแต่ใช้จ่ายเพื่อพัฒนาผู้เรียน พัฒนาการเรียนการสอนและพัฒนาครูค่อนข้างน้อย (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560: จ-ฉ)

การผลิตและพัฒนาครูให้มีความสามารถในการปฏิบัติงานวิชาชีพขั้นสูงเพื่อก่อให้เกิดคุณภาพทางการศึกษาที่ยั่งยืนได้นั้นจึงจำเป็นต้องทบทวนเสริมองค์ความรู้และเสริมทักษะบนฐานของทักษะความสามารถที่ครูและคณะครูในโรงเรียนเดียวกันมีอยู่เดิม (Up Skill) และเพิ่มเติมทักษะใหม่อันจำเป็นต้องใช้ทั้งในปัจจุบันและอนาคต (Re Skill)

โดยอาศัยฐานความรู้และความคิดทางวิชาการด้านการจัดการเรียนการสอนที่มีการประยุกต์ทั้งทฤษฎีและแนวคิดเดิมซึ่งยังคงใช้ได้ผลผนวกกับทฤษฎีและแนวคิดใหม่ที่เกิดขึ้นในระยะเวลาของการเปลี่ยนแปลงการจัดการเรียนการสอนสู่ศตวรรษที่ 21 ทั้งในแง่ของศาสตร์การเรียนการสอน (Teaching Pedagogy) ซึ่งเป็นองค์ความรู้ที่ผ่านการศึกษา ค้นคว้าและพิสูจน์ตรวจสอบด้วยกระบวนการทางวิทยาศาสตร์จนได้องค์ความรู้ที่ชัดเจนกลุ่มลึก องค์ความรู้ดังกล่าวประกอบด้วยความรู้ปรัชญาการศึกษา หลักสูตร วิธีการสอน จิตวิทยาการศึกษา เทคโนโลยีการศึกษา และการวัดและประเมินผล (ปรณัฐ กิจรุ่งเรือง, 2553: 20-21) รวมทั้งการวิจัยเชิงปฏิบัติการในชั้นเรียน โดยครูจะต้องมีความสามารถในการบูรณาการความรู้ดังกล่าวไปใช้อย่างมีประสิทธิภาพในการดำเนินการด้านหลักสูตรและการสอนอย่างมียุทธศาสตร์ในการจัดการเพื่อให้บรรลุเป้าหมายด้านการเรียนรู้ของผู้เรียนและการเป็นครูมืออาชีพ (Professional Teacher) ของตนเองซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงการคิดของครูจากภายในสู่ภายนอก (Inside Out) อันแตกต่างจากการพัฒนาที่ผ่านมา

อย่างไรก็ตามการเป็นครูมืออาชีพเป็นประเด็นที่สถาบันผลิตครูและสถาบันผู้ใช้ครูกล่าวถึงมาอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้ SEAMEO (2010) ระบุถึงสมรรถนะของครูในกลุ่มประเทศเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในศตวรรษที่ 21 ประกอบด้วย 1) การส่งเสริมการพัฒนาทักษะชีวิตและอาชีพให้แก่ผู้เรียน 2) การสร้างสรรค์บรรยากาศในการเรียนรู้ 3) การเอื้ออำนวยการเรียนรู้ 4) การจัดเตรียมแผนการเรียนรู้ที่เหมาะสมตามวิสัยทัศน์และพันธกิจของโรงเรียน 5) การพัฒนาทักษะการคิดขั้นสูง 6) การพัฒนาและใช้ทรัพยากรการสอนและการเรียนรู้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด 7) การส่งเสริมจริยธรรมและคุณธรรม 8) การประเมินและประเมินผลความสามารถของผู้เรียน 9) การมีส่วนร่วมพัฒนาวิชาชีพ 10) การสร้างเครือข่ายกับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง โดยเฉพาะผู้ปกครอง (Networking with Stakeholders Especially with Parents) และ 11) การจัดการเกี่ยวกับสวัสดิภาพผู้เรียนและงานอื่นๆ ครูมืออาชีพจึงต้องเป็นผู้ที่ได้รับการพัฒนาและมุ่งพัฒนาตนเองในทุกมิติอยู่เสมอเพราะคุณภาพการจัดการเรียนการสอนของครูเป็นปัจจัยสำคัญ

อย่างมากและส่งผลโดยตรงต่อคุณภาพของผู้เรียน ตลอดจนส่งผลถึงคุณภาพของโรงเรียนและระบบการศึกษาในระยะยาวต่อไป ครูมีอาชีพที่มีศักยภาพในการพัฒนาผู้เรียนและพัฒนาคุณภาพของคนดังกล่าวนั้นจึงเป็นปัจจัยสำคัญของการขับเคลื่อนสู่การพัฒนาประเทศไทยที่จะก้าวไปเป็นประเทศไทย 4.0 ประเทศที่มีสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมสูง สามารถพึ่งพาตนเองได้ และยกระดับเป็นประเทศที่พัฒนาแล้ว บุคคลสำคัญที่สุดในการยกระดับคุณภาพคนคือครู การพัฒนาครูให้เป็นครูมืออาชีพจึงเป็นประเด็นเร่งด่วน ดังที่แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 – 2579 กล่าวถึงระบบการผลิตครู อาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาที่ต้องได้มาตรฐานระดับสากล ครู อาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาได้รับการพัฒนาสมรรถนะตามมาตรฐานวิชาชีพ และสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งได้รับการพัฒนาให้สอดคล้องกับความต้องการและยุทธศาสตร์ของหน่วยงานเพิ่มขึ้น รวมทั้งระดับความพึงพอใจของครู อาจารย์และบุคลากรทางการศึกษาที่ได้รับการพัฒนาที่มีต่อการพัฒนาและการใช้ประโยชน์จากการพัฒนาเพิ่มขึ้น เป็นต้น (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560: ๑) อย่างไรก็ตามยังมีกระแสของการเรียกร้องจากประชาสังคมในด้านคุณภาพของครูที่เกิดขึ้นเรื่อยมา รวมทั้งผลการเรียนรู้เชิงประจักษ์ในแง่ของคุณภาพของผู้เรียนที่กลับลดลงเรื่อยๆ หากพิจารณาจากคะแนนสอบวัดประเมินผลที่เกิดจากการศึกษาในระดับนานาชาติ อาทิ ผลการสอบ PISA (Program for International Student Assessment) ตลอดจนผลการทดสอบระดับชาติ อาทิ O-NET และ NT เป็นต้น การพัฒนาครูจึงเป็นประเด็นสำคัญเร่งด่วนตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันโดยเฉพาะอย่างยิ่งในทศวรรษของการเปลี่ยนแปลงการเรียนการสอนสู่ศตวรรษที่ 21 และต่อเนื่องไปยังศตวรรษที่ 22

จากผลการวิจัยเรื่องรูปแบบนวัตกรรมสร้างสรรค์การเรียนรู้ เพื่อพัฒนาวิชาชีพของครูในภูมิภาคตะวันตกของอริซัน สหรัฐอเมริกา และคณะ (2558) ที่ได้รับทุนจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัยในปีที่ 1 ได้ข้อค้นพบรูปแบบการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนของครูที่เรียกว่า (PD³CE Model) ผลการวิจัยสรุปว่า รูปแบบที่พัฒนาขึ้นนี้ส่งผลต่อการพัฒนาตนเองของครูทั้งในระดับบุคคลและใน

ระดับโรงเรียนเพื่อให้มีความสามารถในการออกแบบการเรียนการสอนอย่างสร้างสรรค์เพื่อนำไปใช้สร้างสรรค์และยกระดับคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียน ประกอบด้วยกระบวนการพัฒนา 6 ขั้นตอน ดังนี้ ขั้นที่ 1 รับรู้ (Perceive) ขั้นที่ 2 พัฒนา (Develop) ขั้นที่ 3 ออกแบบ (Design) ขั้นที่ 4 จัดกิจกรรม (Do) ขั้นที่ 5 วิพากษ์วิจารณ์สะท้อนคิด (Criticize) และขั้นที่ 6 ประเมินผล (Evaluate) รูปแบบดังกล่าวดำเนินการบนพื้นฐานแนวคิดของจิตตปัญญาศึกษาและพัฒนาวัตกรรมการทางการศึกษาและการโค้ชโดยคณะผู้วิจัยในฐานะที่ได้ฝังตัวเป็นคนในตามแนวคิดการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของการพัฒนา หลังจากนั้นรูปแบบไปใช้พัฒนาครูแล้วสาระสำคัญของผลการวิจัยพบว่า รูปแบบนวัตกรรมสร้างสรรค์การเรียนรู้ที่ครูพัฒนาขึ้นนั้นมีหลากหลายรูปแบบขึ้นอยู่กับการต้องการจำเป็นตามสภาพบริบทของครูและโรงเรียนแต่ละโรงเรียนในพื้นที่วิจัย ดังตัวอย่างเช่นในโรงเรียนระดับประถมศึกษา 1) คณะครูโรงเรียนวัดนางวัง อำเภอมือง จังหวัดสมุทรสงคราม ได้ร่วมมือกันออกแบบและพัฒนา รูปแบบนวัตกรรมการเรียนการสอน (2R3C Model) และ 2) โรงเรียนมัธยมฐานบินกำแพงแสน อ.กำแพงแสน จังหวัดนครปฐม ได้ร่วมมือกันออกแบบรูปแบบนวัตกรรมสร้างสรรค์การเรียนรู้ที่เรียกว่า (PAR2C Model) จากการออกแบบการเรียนการสอนดังกล่าวนี้แสดงให้เห็นในเชิงประจักษ์ว่าเมื่อครูเปิดใจรับที่จะร่วมมือกันพัฒนาไม่ว่าจะเป็นครูรุ่นใหม่ ครูรุ่นกลาง และครูรุ่นเก่าที่ต่างมีประสบการณ์ในต่างมิติกันเมื่อทำงานร่วมกันก็จะสามารถออกแบบการเรียนการสอนในรูปแบบใหม่ๆ ได้ แต่อย่างไรก็ตามการทดลองใช้รูปแบบดังกล่าวดำเนินการทดลองในบางรายวิชาที่ครูอาสาสมัครทำแต่ก็สามารถบ่งชี้ถึงการเปลี่ยนแปลงการเรียนการสอนในรายวิชานั้นๆ และการเปลี่ยนแปลงการเรียนการสอนในภาพรวมของโรงเรียนแต่ละแห่ง และทำให้พบทั้งข้อดีและข้อจำกัดบางประการในการพัฒนาและยกระดับคุณภาพการศึกษาที่เกิดจากความร่วมมือกันของครูโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน

งานวิจัยครั้งนี้จึงมุ่งนำบทเรียน (Lesson Learn) จากการวิจัยดังกล่าวมาใช้เป็นพื้นฐานของการปรับปรุงรูปแบบการพัฒนาครูมืออาชีพด้วยนวัตกรรมสร้างสรรค์

การเรียนรู้จากเดิม โดยได้รับทุนจากแหล่งทุนเดิมในปีที่ 2 ซึ่งมีการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน ความต้องการจำเป็น และแนวคิดทฤษฎีที่จะนำมาใช้หนุนเสริมประสิทธิภาพของรูปแบบ โดยมีการเพิ่มแนวคิดโรงเรียนเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ (School as Learning Community : SLC) และการพัฒนาบทเรียนร่วมกัน (Lesson Study: LS) ซึ่งเป็นแนวคิดสำคัญของการปฏิรูปการศึกษาของประเทศญี่ปุ่น และในปัจจุบันได้เผยแพร่ในทั่วโลกในเวทีนานาชาติ ชื่อว่า The World Association of Lesson Studies (WALS) ซึ่งปัจจุบันมีสมาชิกจากกว่า 30 ประเทศทั่วโลกที่มาร่วมประชุมเพื่อเสนอบทเรียนของความสำเร็จ (ปรณัฐ กิจรุ่งเรือง และอรพิน ศิริสัมพันธ์, 2561) รวมทั้งแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการสอน (Model of Teaching) และการโค้ช (Peer Coaching) ซึ่งจะส่งผลต่อการยกระดับและเพิ่มเติมทักษะใหม่ของครู (Reskills - upskills) ในการพัฒนานวัตกรรมที่สอดคล้องกับสภาพปัญหาการเรียนรู้ของผู้เรียนโดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาผลสัมฤทธิ์ทั้งในด้านความรู้ ทักษะและเจตคติของผู้เรียนในรายวิชาต่างๆ ที่เกิดขึ้นจากผลการวิจัยในปีที่ 1

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อพัฒนาครูมืออาชีพด้วยการนำนวัตกรรมสร้างสรรค์การเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนในภูมิภาคตะวันตกไปปรับปรุงและขยายผล โดยมีวัตถุประสงค์ย่อยดังนี้

- 1) ศึกษาความต้องการจำเป็น แนวคิด และหลักการพื้นฐาน
- 2) ปรับปรุงรูปแบบนวัตกรรมสร้างสรรค์การเรียนรู้
- 3) ทดลองใช้รูปแบบนวัตกรรมสร้างสรรค์การเรียนรู้ที่ปรับปรุง และ
- 4) ประเมินความพึงพอใจของครูที่มีต่อรูปแบบ

2. เพื่อถอดบทเรียนการพัฒนาครูมืออาชีพด้วยนวัตกรรมสร้างสรรค์การเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนในภูมิภาคตะวันตก

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้ใช้ระเบียบวิธีการวิจัยและพัฒนา (R & D) โดยมีการรวบรวมข้อมูลทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพ ดังนี้

ขั้นที่ 1 การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน และความต้องการจำเป็นเกี่ยวกับการพัฒนาครูมืออาชีพ (Research :R₁) ผู้วิจัยดำเนินการศึกษาวิเคราะห์เอกสาร และสร้างแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง แบบสัมภาษณ์ดังกล่าวผ่านการประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งมีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) อยู่ในช่วง 0.80 – 1.00 ทุกรายการ โดยนำไปรวบรวมข้อมูลกับผู้ทรงคุณวุฒิด้านครุศึกษา ผู้บริหาร และครู

ขั้นที่ 2 การออกแบบและปรับปรุงรูปแบบนวัตกรรมสร้างสรรค์การเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนในภูมิภาคตะวันตกจากผลการวิจัยในปีแรก (Development :D₁) ผู้วิจัยดำเนินการปรับปรุงรูปแบบและเสนอรูปแบบให้ผู้ทรงคุณวุฒิด้านครุศึกษา หลักสูตรและการสอน การนิเทศและการประเมินผล ตรวจสอบคุณภาพโดยใช้แบบประเมินคุณภาพของรูปแบบซึ่งมีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) อยู่ในช่วง 0.80 – 1.00 ทุกรายการ

ขั้นที่ 3 การนำรูปแบบที่ปรับปรุงไปทดลองใช้ในโรงเรียน (Research :R₂) ผู้วิจัยดำเนินการสร้างเครื่องมือแบบประเมินคุณภาพของรูปแบบนวัตกรรมสร้างสรรค์การเรียนรู้ที่โรงเรียนพัฒนาขึ้น แบบประเมินดังกล่าวมีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) อยู่ในช่วง 0.67 – 1.00 ทุกรายการ จากนั้นดำเนินการในโรงเรียนทดลอง 2 แห่ง ซึ่งผ่านเกณฑ์การคัดเลือก คือ ผู้บริหารและครูพร้อมที่จะร่วมปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน (Whole school improvement) ได้แก่ โรงเรียนบ้านหนองกะโดน อำเภอมือง จังหวัดนครปฐม และโรงเรียนเทศบาล 2 วัดเกษมสรณาราม อำเภอม่วงสามสิบ จังหวัดสมุทรสงคราม ระหว่างการทดลองผู้วิจัยเข้าไปมีส่วนร่วมในกระบวนการอย่างต่อเนื่อง

ขั้นที่ 4 การประเมินผลและปรับปรุงรูปแบบ และถอดบทเรียน (Development :D₂) ผู้วิจัยดำเนินการสร้างแบบประเมินความพึงพอใจ ซึ่งมีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ผ่านการหาความเที่ยงซึ่งได้เท่ากับ 0.82 และสร้างประเด็นสนทนากลุ่มเพื่อถอดบทเรียนการพัฒนาหลักสูตรครูมืออาชีพโดยผ่านการประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญ มีค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่าง 0.80 – 1.00 ทุกรายการ เพื่อนำไปใช้รวบรวมข้อมูล

ขอบเขตการวิจัย

1. พื้นที่การวิจัยของแผนงานการวิจัยครอบคลุมสถาบันการศึกษาในภูมิภาคตะวันตก จำนวน 8 จังหวัด สำหรับหน่วยการวิเคราะห์ของการวิจัยครั้งนี้ซึ่งเป็นโครงการย่อยในแผนงานการวิจัย คือ โรงเรียนบ้านหนองกะโดน สังกัดเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดนครปฐม เขต 1 อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม และโรงเรียนเทศบาล 2 วัดเกษมสรณาราม สังกัดเทศบาลตำบลอัมพวา อำเภอ จังหวัดสมุทรสงคราม ได้มาจากการสุ่มแบบหลายขั้นตอน และกำหนดคุณลักษณะของโรงเรียนตามเกณฑ์

2. ระยะเวลาที่ใช้ในการศึกษาวิจัยดำเนินการในปีการศึกษา 2560 – 2561

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลใช้ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) การวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) และการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

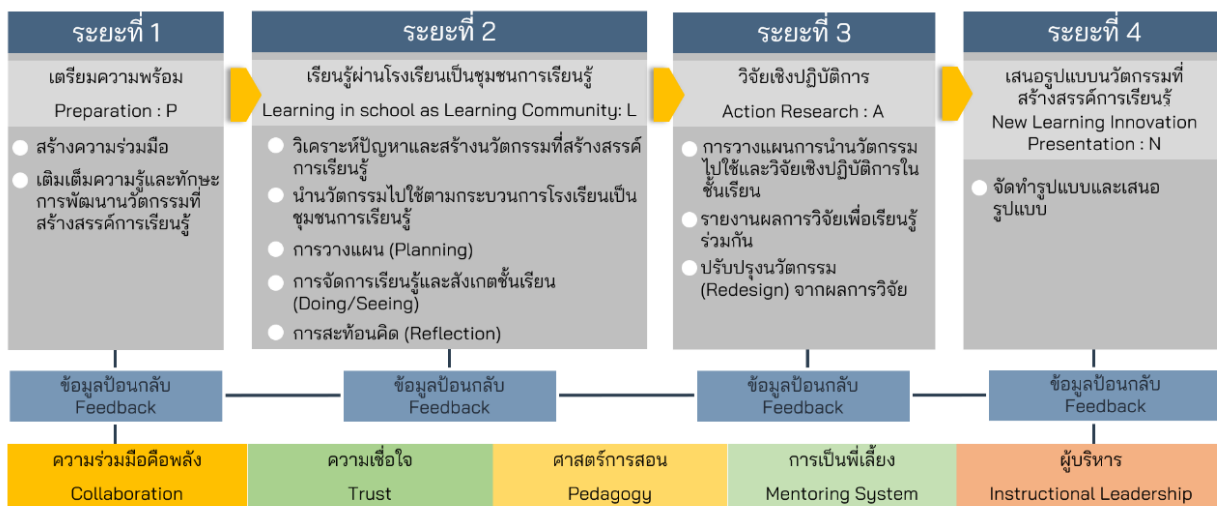
สรุปผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาข้อมูลพื้นฐาน พบว่าโรงเรียนมีความต้องการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ในรูปแบบใหม่ที่มีประสิทธิภาพบนฐานของการเรียนรู้เชิงรุก สำหรับการวิเคราะห์ทฤษฎีและแนวคิดพบว่าใช้แนวคิดและหลักการที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ โรงเรียนเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ (School as Learning Community: SLC) การศึกษาชั้นเรียน (Lesson Study) การออกแบบการเรียนการสอน (Instructional Design) ศาสตร์การสอน (Pedagogy)

การพัฒนารูปแบบการสอน (Model of Teaching) และการโค้ชที่เน้นเพื่อนช่วยเพื่อน (Peer Coaching) การเป็นพี่เลี้ยงทางวิชาการ (Mentor) และการร่วมมือร่วมพลัง (Collaboration) แนวคิดเหล่านี้ใช้ร่วมกันในทุกองค์ประกอบ การพัฒนาความเป็นครูมืออาชีพของครู

2. ผลการพัฒนาครูมืออาชีพด้วยนวัตกรรมสร้างสรรค์การเรียนรู้ เพื่อพัฒนาผู้เรียนในภูมิภาคตะวันตก (PLAN) มีองค์ประกอบของรูปแบบ คือ องค์ประกอบเชิงหลักการ วัตถุประสงค์ องค์ประกอบกระบวนการจัดการเรียนการสอน องค์ประกอบเงื่อนไขการนำรูปแบบไปใช้ ซึ่งมีกระบวนการพัฒนาครูมี 4 ระยะ ได้แก่ 1 การเตรียมความพร้อม (Preparing : P) 2 การใช้โรงเรียนเป็นชุมชนการเรียนรู้ร่วมกัน (Learning in School as Learning Community :L) 3 การวิจัยเชิงปฏิบัติการของครู (Action Research :A) และ 4 การเสนอรูปแบบนวัตกรรมสร้างสรรค์การเรียนรู้ของโรงเรียน (New Learning Innovation Presentation :A) ผลการตรวจสอบคุณภาพของรูปแบบการเรียนการสอนจากผู้เชี่ยวชาญด้านครุศึกษา การพัฒนาวิชาชีพครู หลักสูตรและการสอน และการสอนวิชาเฉพาะ จำนวน 7 คน ได้ค่าความเหมาะสมสอดคล้องเชิงความเป็นไปได้ของรูปแบบมีค่า (IOC) ระหว่าง 0.71 – 1.00 ซึ่งแสดงว่ารูปแบบนวัตกรรมสร้างสรรค์การเรียนรู้ เพื่อพัฒนาผู้เรียนในภูมิภาคตะวันตก (PLAN) ที่พัฒนาขึ้นมีคุณภาพเพียงพอต่อการไปใช้ในการพัฒนาครูให้สามารถพัฒนารูปแบบนวัตกรรมของโรงเรียนได้ต่อไป

รูปแบบโรงเรียนเป็นชุมชนการเรียนรู้เพื่อพัฒนานวัตกรรมที่สร้างสรรค์การเรียนรู้ (PLAN Model)

ภาพประกอบ 1 รูปแบบโรงเรียนเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้เพื่อพัฒนานวัตกรรมสร้างสรรค์การเรียนรู้ (PLAN Model): รูปแบบของผู้วิจัย

3. ผลการทดลองใช้รูปแบบนวัตกรรมสร้างสรรค์การเรียนรู้ของผู้วิจัยทำให้เกิดรูปแบบนวัตกรรมสร้างสรรค์การเรียนรู้ของแต่ละโรงเรียน ดังนี้

3.1 โรงเรียนบ้านหนองกะโดน ได้รูปแบบการเรียนการสอนแบบ 2ร3ส มี 5 ขั้น ได้แก่ 1) ไร่ความสนใจ (ร) 2) ระดมความคิดเห็น (ร) 3) แสวงหาความรู้และลงมือ

ปฏิบัติ (ส) 4) สร้างองค์ความรู้ (ส) และ 5) สะท้อนความคิดและประยุกต์ใช้ (ส) ผลการตรวจสอบคุณภาพของรูปแบบการเรียนการสอน แบบ 2ร3ส จากผู้เชี่ยวชาญ 3 คน ได้ค่าความสอดคล้องเชิงความเป็นไปได้ของรูปแบบ (IOC) ระหว่าง 0.67 – 1.00

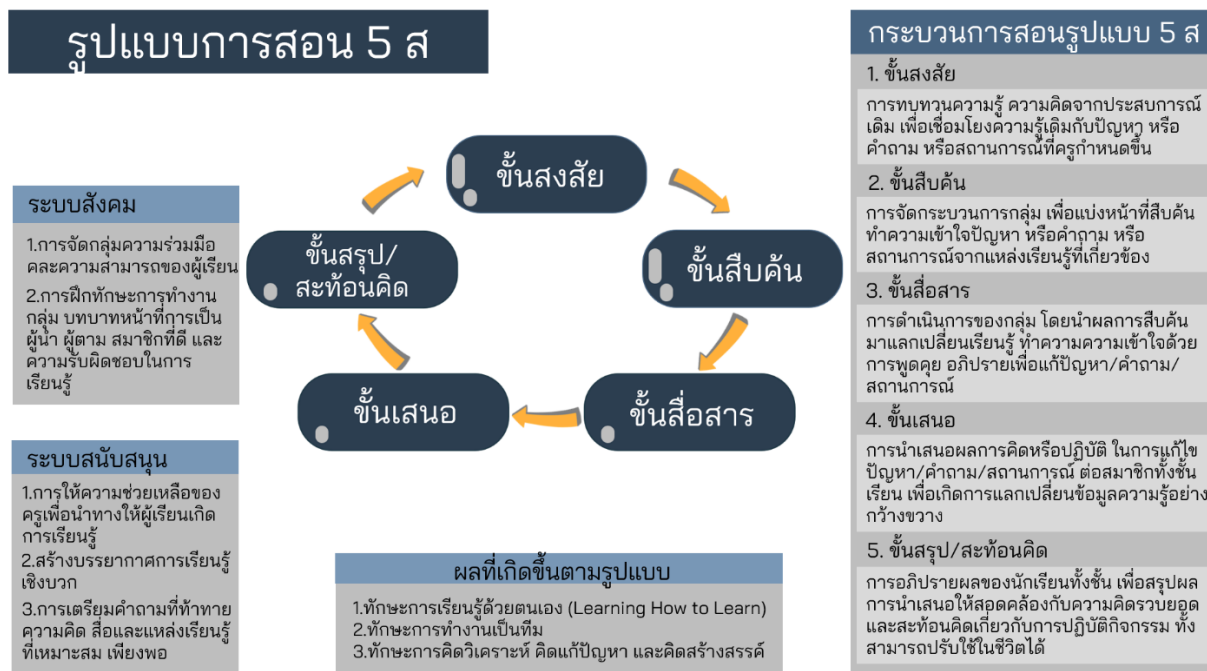
รูปแบบการสอน 2 ร 3 ส

ภาพประกอบ 2 รูปแบบการเรียนการสอน 2ร3ส โรงเรียนบ้านหนองกะโดน

3.2 โรงเรียนเทศบาล 1 วัดเกษมสรณาราม ได้รูปแบบการเรียนการสอนแบบ 5ส มีกระบวนการจัดการเรียนรู้ 5 ขั้นตอน ได้แก่ 1) สงสัย (ส) 2) สืบค้น (ส) 3) สื่อสาร (ส) 4) เสนอ (ส) และ 5) สรุปและสะท้อนความคิด (ส) ผลการตรวจสอบคุณภาพของรูปแบบการเรียนการสอน

แบบ 2ร3ส จากผู้เชี่ยวชาญ ได้ค่าความสอดคล้องเชิงความเป็นไปได้ของรูปแบบ (IOC) ระหว่าง 0.67 – 1.00 แสดงว่ารูปแบบนวัตกรรมสร้างสรรค์การเรียนรู้ (5ส) มีความเหมาะสมสามารถนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอน

ภาพประกอบ 3 รูปแบบการเรียนการสอน 5ส โรงเรียนเทศบาล 1 วัดเกษมสรณาราม

3.3 การนำนวัตกรรมรูปแบบการเรียนการสอนที่สร้างสรรค์ การเรียนรู้ของโรงเรียนแต่ละแห่งที่คณะครูได้ออกแบบและพัฒนาไว้ไปทดลองใช้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่างๆ ของแต่ละแห่ง ซึ่งในงานวิจัยนี้เป็นครูที่มาจากหลายกลุ่มสาระการเรียนรู้ สอนระดับชั้นที่แตกต่างกัน ด้วยการวิจัย

ในชั้นเรียนของครูในหน่วยการเรียนรู้ที่ครูประสงค์จะร่วมวิจัย สรุปได้ว่าส่งผลทำให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้นในหน่วยการเรียนรู้ที่ครูดำเนินการทดลองทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ของทั้งสองโรงเรียน

ตาราง 1 การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของโรงเรียนเทศบาล 1 วัดเกษมสรณาราม และโรงเรียนบ้านหนองกะโดน

ที่	กลุ่มสาระการเรียนรู้	โรงเรียนเทศบาล 1 วัดเกษมสรณาราม						โรงเรียนบ้านหนองกะโดน					
		จำนวน	คะแนนเต็ม	ก่อน	S.D.	หลัง	S.D.	จำนวน	คะแนนเต็ม	ก่อน	S.D.	หลัง	S.D.
				$\bar{X}$		$\bar{X}$				$\bar{X}$		$\bar{X}$	
1	ภาษาไทย	27	20	8.48	2.67	10.78	3.39	32	20	12.63	3.23	15.06	2.35
2	คณิตศาสตร์	30	30	11.47	2.14	24.10	1.40	18	20	7.06	2.21	11.33	2.89
3	วิทยาศาสตร์	30	30	12.40	2.04	24.00	1.30	23	20	11.78	3.29	15.04	2.50
4	สังคมศึกษา	30	30	13.19	3.15	18.64	2.75	29	20	9.62	2.73	14.07	2.37
5	ภาษาต่างประเทศ	35	40	27.03	5.57	35.03	3.65	15	20	6.47	1.55	10.07	2.05

4. ผลการประเมินรูปแบบนวัตกรรมสร้างสรรค์การเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนในภูมิภาคตะวันตก ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นพบว่าครูมีความพึงพอใจต่อการพัฒนารูปแบบนวัตกรรมสร้างสรรค์การเรียนรู้โดยรวมทุกด้านอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.50$, S.D. = 0.51) ทั้งนี้ในด้านการเรียนรู้ของครูอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.65$, S.D. = 0.49)

5. ผลจากการถอดบทเรียนจากครูผู้เข้าร่วมโครงการ โดยให้ครูผู้สอนร่วมกันวิเคราะห์เงื่อนไขปัจจัยให้ครอบคลุมตั้งแต่เริ่ม ระหว่างดำเนินการ และเมื่อสิ้นสุดโครงการ พบมิติของการเปลี่ยนแปลงที่ควรดำเนินการเพื่อพัฒนาเพื่อยกระดับคุณภาพการเรียนรู้ซึ่งเป็นผลของการออกแบบการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพของครูดังต่อไปนี้

5.1 การปรับกระบวนการทัศน์ในการจัดการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาผู้เรียนโดยมุ่งผลที่เกิดขึ้นกับผู้เรียนเป็นสำคัญ ทั้งกระบวนการทัศน์ของผู้บริหาร และกระบวนการทัศน์ของครู

5.2 การปรับกระบวนการทัศน์ด้านวัฒนธรรมในการทำงาน การเรียนการสอนร่วมกันแบบมีอาชีพทั้งวัฒนธรรมการร่วมมือร่วมพลังระหว่างผู้บริหารและครู และวัฒนธรรมในการออกแบบพัฒนาการจัดการเรียนการสอน

5.3. การปรับกระบวนการทัศน์โดยการบูรณาการภาระงานด้านการเรียนการสอนเข้าด้วยกัน

อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาข้อมูลพื้นฐานการพัฒนาครูมืออาชีพด้วยนวัตกรรมสร้างสรรค์การเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนที่พบว่าครูมีความต้องการจำเป็นด้านความรู้ในการจัดการเรียนรู้ ทักษะความสามารถในการจัดการเรียนรู้และจัดการชั้นเรียน ด้านประสบการณ์ในการจัดการเรียนรู้ ด้านปัญหาภาระงานครู และด้านการขาดผู้ชี้แนะที่จะแนะนำให้คำปรึกษา ทั้งนี้ทุกประเด็นที่กล่าวมาสอดคล้องกับลักษณะปัญหาที่เกิดขึ้นในโรงเรียนขนาดเล็กส่วนใหญ่ของประเทศไทย และทุกประเด็นมีความสำคัญและส่งผลต่อคุณภาพของผู้เรียน จากความจำเป็นดังกล่าวสอดคล้องกับปัญหาของครูในโรงเรียนขนาดเล็กซึ่งมีความจำเป็นต้องต้องพัฒนาอย่างเร่งด่วนเพื่อประสิทธิผลของการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียน สำหรับประเด็นของความรู้เนื้อหา (Content Knowledge) และความรู้ศาสตร์การจัดการเรียนการสอน

(Pedagogical Knowledge) เป็นเรื่องที่มีความสำคัญยิ่ง เนื่องจากเป็นปัจจัยขับเคลื่อนการจัดการเรียนรู้ให้บรรลุผล และเป็นประเด็นที่ทั่วโลกให้ความสำคัญในทศวรรษนี้ โดยมีข้อค้นพบว่าครูที่มีความรู้เนื้อหาผนวกความรู้การจัดการเรียนการสอน (Teacher Pedagogical Content Knowledge: TPCK) คือครูมืออาชีพและครูเก่ง (พิมพ์พันธ์ เดชะคุปต์ และพะเยาว์ ยินดีสุข, 2558) อย่างไรก็ตามในปัจจุบันนี้ การเปลี่ยนแปลงความรู้ในด้านเนื้อหาและการจัดการเรียนการสอนตลอดจนการพัฒนาวิชาชีพครูที่รวดเร็วมาก ความรู้เนื้อหาและความรู้ศาสตร์ความเป็นครูที่ได้เรียนมาจากการศึกษาในสถาบันฝึกหัดครูอาจไม่เป็นปัจจุบันและอาจไม่สอดคล้องกับลักษณะของผู้เรียนรุ่นใหม่ เช่น Generation Z และ Generation Alpha ที่เข้าสู่ระบบโรงเรียนมากขึ้น (สุริยเดว ทรีปาตี, 2554) นอกจากนี้สามารถตั้งข้อสังเกตได้ว่าการเรียนภาคทฤษฎีในสถาบันฝึกหัดครูยังไม่สามารถทำให้ครูนำทฤษฎีสู่การปฏิบัติได้อย่างมีความหมายและประสบผลสำเร็จอย่างที่เราควรจะเป็น จึงยังคงเกิดข้อจำกัดดังกล่าว นอกจากนี้ในประเด็นของผู้ชี้แนะให้คำปรึกษา แนะนำเป็นอีกประเด็นสำคัญที่โรงเรียนมีความต้องการ อย่างไรก็ตามผู้ชี้แนะที่ดีที่สุดตามรูปแบบพัฒนาการของครูในประเทศที่มีผลการศึกษาที่ควรจะเป็นผู้ที่อยู่ในโรงเรียนแห่งนั้นในลักษณะของผู้ที่มีประสบการณ์มากกว่า อาทิ ครูที่มีความเชี่ยวชาญ (Expert Teacher) ซึ่งมีประสบการณ์ในโรงเรียนมากกว่า 10 ปี และครูที่มีความรอบรู้ (Mastery Teacher) ซึ่งมีประสบการณ์ในโรงเรียนมากกว่า 7 ปีขึ้นไป ดูแลเป็นที่ปรึกษาแนะนำครูผู้ที่มีประสบการณ์น้อยกว่า (ปริญญ์ กิจรุ่งเรือง, 2560) สำหรับในบริบทของโรงเรียนประเทศไทย หน่วยงานผู้ใช้ครู เช่น สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ได้มีการดำเนินโครงการพัฒนาครูด้านการสร้างระบบพี่เลี้ยง (Mentoring and Coaching) ตั้งแต่ปีพ.ศ. 2554-2556 โดยมีแนวคิดให้คณะอาจารย์จากสถาบันครูศึกษาในพื้นที่เป็นพี่เลี้ยงครูในโรงเรียน ทั้งนี้เมื่อโครงการดังกล่าวสิ้นสุดลงแล้วแต่ยังคงพบว่า ครูยังต้องการพี่เลี้ยงทางวิชาการ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าปัจจุบันนี้โรงเรียนส่วนใหญ่มีครูใหม่เข้าสู่ระบบทดแทนครูที่เกษียณราชการไปเป็นจำนวนมาก โรงเรียนจึงต้องการพี่เลี้ยงเพื่อช่วยให้คำแนะนำปรึกษาให้บรรลุภารกิจ อย่างไรก็ตามควรมี

แนวทางในการพัฒนาพี่เลี้ยง (Mentor) จากครูในโรงเรียน ซึ่งมีประสบการณ์เพื่อทำหน้าที่ช่วยครูที่มีประสบการณ์น้อยกว่าดังกล่าว ซึ่งจะเป็นผลดีเนื่องจากเป็นครูผู้ที่เข้าใจบริบทของโรงเรียน หรืออาจพิจารณาใช้แนวทางการพัฒนาที่เรียนร่วมกันซึ่งจะทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และนำข้อดีของแต่ละคนมาทำจัดจุดอ่อนและเติมเต็มซึ่งกันและกัน แนวคิดและหลักการที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ โรงเรียนเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ (School as Learning Community: SLC) การศึกษาชั้นเรียน (Lesson Study) การออกแบบการเรียนการสอน (Instructional Design) ศาสตร์การสอน (Pedagogy) พี่เลี้ยงทางวิชาการ (Mentor) การร่วมมือร่วมพลัง (Collaboration) แนวคิดเหล่านี้ เป็นแนวคิดที่มีความเป็นปัจจุบันและอยู่ในเกณฑ์ของการปฏิรูปการศึกษา และพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนของนานาชาติซึ่งมีผลการวิจัยรับรองได้ว่าเกิดผลดีต่อการนำมาใช้พัฒนาการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพและการเรียนรู้ของครู (ชาโรนี ตริวัญญ, 2560 ; วัชรา เล่าเรียนดี ประณัฐ กิจรุ่งเรือง และอรพิน ศิริสัมพันธ์, 2560)

2. ผลของการพัฒนาและหาคุณภาพของการพัฒนาครูมืออาชีพด้วยนวัตกรรมสร้างสรรค์การเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียน พบว่า รูปแบบที่ปรับปรุงจากรูปแบบเดิมที่ได้จากการวิจัยปีที่ 1 ชื่อว่า รูปแบบโรงเรียนเป็นชุมชนการเรียนรู้ เพื่อพัฒนานวัตกรรมสร้างสรรค์การเรียนรู้ (PLAN Model) มีองค์ประกอบ 6 องค์ประกอบ คือ ชื่อรูปแบบ หลักการวัตถุประสงค์ กระบวนการของรูปแบบ เงื่อนไขของการนำรูปแบบไปใช้ และผลที่เกิดขึ้นตามรูปแบบ ทั้งนี้รูปแบบดังกล่าวผ่านการประเมินโดยผู้ทรงคุณวุฒิทางครุศึกษาด้านความเหมาะสมเชิงหลักการ แนวคิด ทฤษฎี และความเป็นไปได้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะรูปแบบดังกล่าวพัฒนาขึ้นจากพื้นฐานของความต้องการจำเป็น (Needs) ของสภาพบริบทของโรงเรียนและกระแสการพัฒนาสู่การเป็นพลโลกและพลเมืองไทยยุค 4.0 ที่คนไทยจะต้องมีความสามารถเป็นผู้สร้างสรรค์หรือเป็นผู้สร้าง (Generative) ความรู้ ความคิด ผลผลิตที่มีความหมายต่อตนเองและผู้อื่น (สุวิทย์ เมษินทรีย์, 2559) การปฏิรูปวิชาชีพครูตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ตามนโยบายของรัฐบาล และนโยบายของหน่วยงานต้นสังกัดที่ใช้ครูในปัจจุบันที่เน้น

การพัฒนาครูโดยใช้กระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพ (PLC) โดยเน้นโรงเรียนเป็นฐานของการพัฒนา (School based) ตลอดจนการเปลี่ยนแปลงกระแสนการศึกษาที่เป็นระบบวิธีและตามอย่างให้เป็นกระแสนการศึกษาที่สร้างผลผลิตและผลได้อย่างสร้างสรรค์ให้การศึกษาก้าวไปเพื่อการคิด การประดิษฐ์ การสร้างสิ่งใหม่ๆ อย่างมีความคิดสร้างสรรค์ ทั้งนี้ครูที่จะสามารถจัดการเรียนรู้สำหรับนักเรียนทั้งในปัจจุบันและอนาคตต้องเป็นผู้ที่สามารถปรับใช้และประยุกต์ใช้ของเดิม (Meditative) และเพิ่มพูนระดับความสามารถในการสร้างสรรค์สิ่งใหม่ (Generative) (Tanner & Tanner, 1980) นอกจากนี้ผู้วิจัยได้ประยุกต์แนวคิดโรงเรียนเป็นชุมชนการเรียนรู้ (School as Learning Community: SLC) ซึ่งเป็นแนวคิดที่ใช้ในการปฏิรูปโรงเรียนและคุณภาพการศึกษาในประเทศญี่ปุ่น ตั้งแต่อดีตเป็นระยะเวลากว่า 20 ปี จนถึงปัจจุบันตามแนวคิดของ Sato (2016) รวมทั้งได้วิเคราะห์ความต้องการจำเป็นจากการศึกษาสภาพบริบทการพัฒนาครู ซึ่งศึกษาข้อมูลทั้งปัจจัยเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ รวมทั้งการศึกษาวเคราะห์ผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับสภาพปัญหา ตลอดจนการอาศัยการมีส่วนร่วมของผู้ที่เกี่ยวข้อง ทั้งผู้ที่กำหนดนโยบาย และผู้ปฏิบัติในพื้นที่วิจัยในการให้ข้อมูลสำหรับการพัฒนารูปแบบ ตลอดจนรูปแบบที่พัฒนาขึ้นนี้ได้ให้ความสำคัญกับการประยุกต์กระบวนการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) ร่วมกับการออกแบบเชิงระบบ (System Approach) ซึ่งให้ความสำคัญกับทุกองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องเป็นการสร้างความสัมพันธ์ในระบบ เกิดเป็นรูปแบบเชิงปฏิบัติ (Practical Model) ที่สามารถประยุกต์ทฤษฎีไปสู่การปฏิบัติ ช่วยให้การดำเนินงานต่างๆ เกิดสัมฤทธิ์ผลตามเป้าหมาย ตลอดจนส่วนประกอบต่างๆ ของระบบมีความสัมพันธ์ส่งเสริมกันและกันอย่างมีระบบ ไม่ขัดแย้ง ทำให้การพัฒนาการเรียนการสอนเป็นไปอย่างคล่องตัวและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น (ทิศนา ขวมนิ, 2550: 197 ; กาญจนา คุณารักษ์, 2545: 34-35) ปัจจัยสำคัญอีกประการหนึ่งที่ช่วยเสริมคุณภาพของรูปแบบ คือ ในระหว่างการนำรูปแบบไปทดลองใช้นำร่อง (Pilot study) ผู้วิจัยและครูจะประชุมเสวนาเพื่อร่วมกันคิดวิเคราะห์และประเมินการใช้รูปแบบ และร่วมกันปรับปรุง

รายละเอียดในบางประเด็นของรูปแบบให้มีความเหมาะสมยิ่งขึ้น ตลอดจนเป็นการทบทวนในแง่ของการปรับปรุงหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ร่วมกันในลักษณะของการพัฒนาบทเรียนร่วมกันเป็นการเรียนรู้จากประสบการณ์ของทุกคน (Lesson Study) ช่วงเวลาดังกล่าวทำให้เกิดภาวะผู้นำด้านหลักสูตรและการสอน (Curriculum Leader) ขึ้นในโรงเรียน (Wiles, 2009:10) วิธีการดำเนินการเช่นนี้ทำให้เกิดกระบวนการมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายที่จะร่วมเสนอแนะ ร่วมวางแผน ร่วมคิด และร่วมตัดสินใจ ทุกคนมีความรู้สึกร่วมเป็นเจ้าของรูปแบบ (Sense of Ownership) และประสงค์จะทำให้รูปแบบมีประสิทธิภาพในการนำไปใช้มากที่สุดต่อไป สิ่งที่กำลังมาทั้งหมดจึงน่าจะเป็นแนวเหตุผลสนับสนุนคุณภาพของรูปแบบโรงเรียนเป็นชุมชนการเรียนรู้เพื่อพัฒนาวัฒนธรรมสร้างสรรค์การเรียนรู้ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น

3. ผลการออกแบบและพัฒนารูปแบบของโรงเรียน จากผลการพัฒนาและหาคุณภาพของรูปแบบการสอนที่โรงเรียนทั้งสองพัฒนาขึ้น กล่าวคือ 1) รูปแบบ 2ร3ส ของโรงเรียนบ้านหนองกะโดน และ 2) รูปแบบ 5ส โรงเรียนเทศบาล 1 วัดเกษมสรณาราม (วงศ์ประจักษ์นคราห์) แสดงให้เห็นถึงขีดความสามารถในการพัฒนารูปแบบการสอนของครูซึ่งถือได้ว่าเป็นมิติใหม่ของวงการการศึกษาในประเทศไทย เนื่องจากในอดีตที่ผ่านมาแม้ว่ากระทรวงศึกษาธิการจะมีการกระจายอำนาจการจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 โดยเน้นโรงเรียนเป็นฐาน (School-based Management) นอกจากนี้การประกาศใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 จนถึงหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ในปัจจุบัน แนวการนำหลักสูตรไปสู่การปฏิบัติกำหนดให้โรงเรียนจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ออกแบบรายวิชา พัฒนายุทธวิธีสอนต่างๆ และจัดทำหน่วยการเรียนรู้ของตนเองเพื่อใช้จัดการเรียนการสอน แต่ก็พบว่าครูส่วนใหญ่ยังมีแนวทางการดำเนินการโดยปรับปรุงจากต้นแบบที่มีการจัดทำไว้ให้และจากการอ้างอิงหนังสือเรียนหรือหน่วยการเรียนรู้ที่จัดทำขึ้นโดยสำนักพิมพ์เอกชน ศักยภาพที่อยู่ในตัวครูจึงยังมิได้ถูกดึงออกมาให้เป็นประโยชน์ต่อการออกแบบการเรียนการสอน และจัดการเรียนรู้เท่าที่ควรจะเป็น (ปรณัฐ กิจรุ่งเรือง, 2560)

จากการวิเคราะห์หลักสูตรฝึกหัดครูระดับปริญญาตรี รวมทั้งหลักสูตรการพัฒนาครูประจำการในโครงการต่างๆ ที่ดำเนินการอยู่ในประเทศไทยในปัจจุบัน อาทิ โครงการหลักสูตรพัฒนาข้าราชการครู (คุปองครู) ปี 2560 พบว่ามีการออกแบบโครงการดำเนินการเกี่ยวกับการพัฒนาความสามารถในการออกแบบการจัดการเรียนรู้ พัฒนารูปแบบการสอน ที่สอดคล้องกับสภาพจริงอย่างเป็นรูปธรรมในจำนวนน้อย ทั้งที่แท้จริงแล้วทักษะกระบวนการดังกล่าวเป็นประเด็นที่มีความจำเป็นอย่างยิ่ง ซึ่งแตกต่างไปจากหลักสูตรฝึกหัดครูในประเทศที่พัฒนาแล้วที่มีการจัดการเรียนการสอนเป็นรายวิชา อย่างไรก็ตามอาจมีหลักการและแนวคิดดังกล่าวปรากฏอยู่บ้างโดยแทรกไว้ในบางหัวข้อรายวิชา และหลักสูตรการฝึกอบรมครูบางหลักสูตรซึ่งยังไม่สะท้อนให้เห็นมโนทัศน์ที่ชัดเจนสำหรับการนำไปปฏิบัติเพื่อยกระดับคุณภาพการเรียนรู้ (ปรณัฐ กิจรุ่งเรือง, 2560) ความสามารถในการประเด็นนี้ของครูไทยจึงยังไม่เด่นชัดเท่าที่ควร โดยยังแตกต่างไปจากการพัฒนาความสามารถในประเด็นดังกล่าวในระบบการฝึกหัดครู และพัฒนาครูของประเทศที่เป็นผู้นำทางการศึกษา โดยมีผลสัมฤทธิ์เป็นที่น่าพึงพอใจซึ่งเป็นประเด็นที่ได้รับความสำคัญมากโดยจะมุ่งเน้นการพัฒนาให้ครูเป็นผู้มีความสามารถออกแบบการเรียนการสอน (Instructional Designer) เพื่อพัฒนาหรือแก้ปัญหาผู้เรียน (Wiggins & McTighe, 2005) นอกจากนี้ในประเด็นของการนำหลักสูตรระดับชาติมาสู่การจัดการเรียนรู้ในชั้นเรียนตามความเป็นมาของประเทศที่เป็นต้นแบบการจัดการศึกษาแต่เดิมล้วนเกิดจากการออกแบบของนักการศึกษาซึ่งใช้ผลการวิจัย ประสบการณ์ และความเชี่ยวชาญเฉพาะตนเฉพาะกลุ่มทำงานผลิตให้ครูนำไปใช้ทั้งนี้ในระยะเวลาราว 30 ปีที่ผ่านมาได้เปลี่ยนแปลงกระบวนการใช้กระบวนการเชิงระบบเพื่อเกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล (Dick, Carey, & Carey, 2005) และมักจะดำเนินการโดยครูเอง เพราะครูคือผู้ที่ใกล้ชิดกับผู้เรียนเป็นผู้ที่รู้จักผู้เรียนของตนเองดีที่สุด ครูจึงควรได้รับการพัฒนาความสามารถในการพัฒนารูปแบบการสอนและพัฒนาวิชาชีพครูผ่านการเรียนรู้ของตนเอง เกิดการสร้างสรรค์นวัตกรรมจัดการเรียนรู้ โรงเรียนได้รับการยกระดับคุณภาพการเรียนรู้และเกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้

นวัตกรรมของครูเป็นการร่วมพัฒนาวิชาชีพระหว่างกัน สอดคล้องกับที่ Danielson (1996) ได้กล่าวถึงสมรรถนะของครูมืออาชีพไว้ โดยจำแนกออกเป็น 4 มิติ คือ มิติด้านการวางแผน และการเตรียมความพร้อมในการสอน (Planning and Preparation) มิติด้านสภาพแวดล้อมและบรรยากาศในชั้นเรียน (Classroom environment) มิติด้านการเรียนการสอน (Instruction) และมิติที่ควรรับผิดชอบในวิชาชีพ (Professional Responsibilities) ซึ่งการวิจัยครั้งนี้ได้จัดฝึกอบรมความรู้เกี่ยวกับการออกแบบการเรียนการสอน โดยอิงแนวคิดของ Kruse (2013) ที่เสนอแบบรูปแบบการออกแบบการเรียนการสอนเชิงระบบซึ่งเดิมนิยมใช้ในสาขาออกแบบสื่อการเรียน นวัตกรรมและเทคโนโลยีการศึกษา และภายหลังมีนักวิชาการนำมาใช้ในการออกแบบการเรียนรู้ ที่เรียกว่า ADDIE Model ซึ่งประกอบด้วยขั้นวิเคราะห์ (Analyze phase) ขั้นตอนออกแบบ (Design phase) ขั้นพัฒนา (Develop phase) ขั้นนำไปใช้ (Implement phase) และขั้นประเมิน (Evaluate phase) โดยนำทฤษฎีแนวคิดสู่การปฏิบัติในทุกขั้นตอนโดยเฉพาะอย่างยิ่งการนำจุดแข็งของทฤษฎีแนวคิดที่เกี่ยวข้องกันมาส่งเสริมซึ่งกันและกันเพื่อสร้างรูปแบบการสอนที่มีประสิทธิภาพ ทั้งนี้เพราะการทำงานพัฒนาวิชาชีพขั้นสูงซึ่งทุกวิชาชีพจำเป็นจะต้องใช้ศาสตร์ (Sciences) ซึ่งเป็นวิทยาการของสาขานั้นเป็นมาตรฐานของการปฏิบัติ ตกลงและตัดสินใจที่จะใช้ความรู้ในการประกอบวิชาชีพให้บรรลุเป้าหมาย (Gutex, 1988)

4. ผลการทดลองใช้รูปแบบ 2ร3ส ของโรงเรียนบ้านหนองกะโดน และรูปแบบ 5ส ของโรงเรียนเทศบาล 1 วัดเกษมสรณาราม (วงศ์ประจักษ์นคราห์) ผ่านการทำวิจัยในชั้นเรียนของครู สรุปได้ว่ารูปแบบนวัตกรรมสร้างสรรค์การเรียนรู้ของแต่ละโรงเรียนที่ได้พัฒนาขึ้น ส่งผลให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น ในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ของทั้งสองโรงเรียน ทั้งนี้เป็นเพราะรูปแบบการเรียนการสอนเกิดขึ้นจากความร่วมมือของครูและผู้บริหารที่จะพัฒนาการเรียนรู้ให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ที่ดีขึ้นโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญและมีทักษะการจัดการเรียนรู้ที่พึงประสงค์ มีการวิเคราะห์ปัญหาการเรียนรู้ของผู้เรียน และดำเนินการออกแบบและจัดการการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบ

มีการศึกษาชั้นเรียนร่วมกัน อ้างอิงศาสตร์การสอนที่สนับสนุนได้ ซึ่งเกิดความเป็นมืออาชีพด้านการจัดการเรียนการสอน

5. การประเมินผลและปรับปรุงรูปโรงเรียนเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้และพัฒนานวัตกรรมสร้างสรรค์การเรียนรู้ และถอดบทเรียน พบว่ารูปแบบที่ผู้วิจัยพัฒนาและปรับปรุงขึ้นสามารถทำให้ครูเกิดการเรียนรู้ที่จะพัฒนานวัตกรรมรูปแบบการสอนและนักเรียนเกิดผลสัมฤทธิ์จากการเรียนตามรูปแบบที่คณะครูร่วมกันพัฒนาขึ้นในระดับที่สูงขึ้นทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ ทั้งนี้เป็นเพราะรูปแบบนวัตกรรมการสอนที่ครูร่วมกันคิดขึ้นดังกล่าวนั้น เกิดจากกระบวนการออกแบบการจัดการเรียนการสอนบนฐานศาสตร์ความเป็นครู (Pedagogy) ตามบริบทของโรงเรียน และแนวคิดที่สำคัญอีกประการหนึ่งซึ่งสนับสนุนให้ครูมีความเชื่อมั่นและสามารถออกแบบพัฒนาการเรียนการสอน จนกระทั่งเกิดรูปแบบการสอนและนำไปใช้จริงในโรงเรียนได้ คือ ชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพ (PLC) โรงเรียนเป็นชุมชนการเรียนรู้ (SLC) ร่วมมือรวมพลังแลกเปลี่ยนเรียนรู้ แบ่งปัน ความรู้ ความสามารถ แนวทางการปฏิบัติ และสะท้อนคิดร่วมกัน โดยมุ่งเน้นที่การพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน (Student Learning) เป็นสำคัญ และการเรียนรู้ของครู (Teacher Learning) รวมทั้งผู้ที่เกี่ยวข้อง เกิดการพัฒนาโรงเรียน และวิชาชีพครู (ปรณัฐ กิจรุ่งเรือง, 2560) อย่างไรก็ตามทั้งสองแนวคิดดังกล่าวตั้งอยู่บนฐานของการเรียนรู้เพื่อพัฒนาวิชาชีพเช่นเดียวกันโดยแนวคิดหลังสามารถนำมาใช้ต่อยอดเพื่อเกิดการเปลี่ยนแปลงถึงในระดับชั้นเรียนและการเรียนรู้ของผู้เรียนได้ตามบทเรียนความสำเร็จที่เกิดขึ้นแล้วในประเทศญี่ปุ่น ทั้งนี้เมื่อครูได้ปรับมโนทัศน์ร่วมกันเกี่ยวกับ ความเป็นสาธารณะ (Public Philosophy) เปิดรับความร่วมมือ ปิดกั้นความเป็นส่วนตัว และลดการยึดอัตตา โรงเรียนและห้องเรียนมีความเป็นประชาธิปไตย (Philosophy of Democracy) ซึ่งหมายถึงวิถีของการใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันด้วยสัมพันธภาพที่ดี (a way of associated living) เคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และความหลากหลายของบุคคล ตลอดจนมีสำนึกของการพัฒนาสู่ความเป็นเลิศ (Philosophy of Excellence) ทั้งส่วนของการจัดการเรียน

การสอนและการเรียนรู้ของผู้เรียน สัมพันธภาพระหว่างกัน บรรยากาศของชุมชนประชาธิปไตยการเรียนรู้จากการฟัง อย่างใคร่ครวญ ความห่วงใย การเรียนรู้ร่วมกันเป็นกลุ่ม การเรียนผ่านการลงมือปฏิบัติร่วมกับการเรียนแบบร่วมมือ (Cooperative learning) และการเรียนแบบร่วมมือรวมพลัง (Collaborative learning) (Sato, 2016) ตลอดจน กระบวนการ ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญในการขับเคลื่อน การปฏิรูปโรงเรียนแล้ว ครูยังได้ฝึกและใช้กระบวนการ พัฒนาการเรียนร่วมกัน (Lesson Study) ซึ่งประกอบด้วย วางแผนการจัดการเรียนรู้ร่วมกัน จัดการเรียนรู้และสังเกต ชั้นเรียนร่วมกัน สะท้อนผลร่วมกัน ตลอดจนการเปิด ชั้นเรียน (Open Class) ให้ ผู้บริหาร ครู ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ที่มีความสนใจจะเรียนรู้และร่วมพัฒนาบทเรียนการสอนของ ครูสามารถเข้าสังเกตการจัดการเรียนรู้ตามที่ได้วางแผน ร่วมกันมาแล้ว (Sato, 2016) ทำให้เกิดวัฒนธรรมใหม่ในการทำงานวิชาชีพครูร่วมกัน และสามารถพัฒนารูปแบบการ สอนและนำไปใช้ร่วมกันอย่างได้ผล

นอกจากนี้แล้วข้อสันนิษฐานเกี่ยวกับความสำเร็จ ในการออกแบบและพัฒนากิจการการเรียนการสอนของครู อีกประการหนึ่ง อาจเกิดจากการที่ครูมีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ในการพัฒนาผู้เรียนไปพร้อม ๆ กับการพัฒนาความก้าวหน้า ในวิชาชีพครูด้วยการวิจัยเชิงปฏิบัติการในชั้นเรียน (Routine to Research) เป็นการร่วมกันพัฒนากิจการ เรียนการสอนอย่างต่อเนื่องให้มีการก้าวกระโดดขึ้นไปเรื่อยๆ จาก การเรียนรู้ของครู (Learning is Jumping) (Sato, 2016) เพื่อผลที่ดีกว่าของผู้เรียนและของครู นั่นคือการขอตำแหน่ง ทางวิทยฐานะที่สูงขึ้น ถือเป็นบริบทของการพัฒนาที่น่าสนใจ กล่าวคือ ผู้เรียนเรียนรู้ ครูเรียนรู้สู่ความก้าวหน้าของตนเอง และสถานศึกษาทุกฝ่ายได้ไม่มีเสีย (Win and Win)

นอกจากนี้ยังพบว่าปัจจัยสนับสนุนที่สำคัญมาก ต่อการพัฒนารูปแบบการสอนของครู และการนำรูปแบบ การสอนไปใช้ คือ ภาวะผู้นำด้านการเรียนการสอน (Instructional Leadership) ของผู้อำนวยการ หรือรอง ผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการที่ได้รับมอบหมายให้ปฏิบัติหน้าที่ แทนที่จะต้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรและการ จัดการเรียนการสอนเป็นอย่างดี และเข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่ง ของชุมชนการเรียนรู้ ผู้บริหารในลักษณะนี้จึงสามารถ

จัดเป็นผู้นำทางหลักสูตรและการสอนสู่ความสำเร็จ มิใช่ผู้นำ ตามสถานภาพเท่านั้น (Wiles, 2009: 10) นอกจากนี้ ในชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพยังประกอบด้วยครูที่มี พัฒนาการทางวิชาชีพครูที่แตกต่าง โดยจำนวนหนึ่งต้องเป็น ครูผู้เชี่ยวชาญที่มีประสบการณ์การสอนไม่น้อยกว่า 10 ปี สิ่งทีกล่าวมาทั้งหมดจึงน่าจะเป็นแนวเหตุผลสนับสนุน ความสามารถในการพัฒนารูปแบบการสอนของโรงเรียน และทั้งนี้หากได้มีการพัฒนาต่อยอดและเผยแพร่ในวงกว้าง มีแนวโน้มที่จะกลายเป็นนวัตกรรมทางการศึกษาที่พัฒนา โดยครูเพื่อผู้เรียนได้ต่อไป

สำหรับผลการถอดบทเรียนการเรียนรู้ของผู้บริหาร และครูที่พบว่าการพัฒนาโรงเรียนเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ เพื่อพัฒนานวัตกรรมสร้างสรรค์การเรียนรู้ เพื่อยกระดับ คุณภาพการเรียนรู้ให้เกิดผลอย่างเป็นรูปธรรม ผู้บริหารและ ครูต้องปรับกระบวนการทัศน์ในการจัดการเรียนรู้ ในประเด็น ของผู้บริหาร กล่าวคือ การเป็นผู้บริหารโรงเรียนที่มี วิสัยทัศน์เชิงวิชาการ และวิสัยทัศน์ในการพัฒนาวิชาชีพครู มีความเป็นผู้นำทางวิชาการ (Instructional Leadership) และการเป็นผู้บริหารที่ร่วมมือรวมพลังกับครูในการ พัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นสำคัญ สำหรับประเด็น วิสัยทัศน์ของผู้บริหารนั้นมีความจำเป็นต่อการเปลี่ยนแปลง คุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียนอย่างยิ่ง เพราะวิสัยทัศน์ จะนำไปสู่การปฏิบัติที่เป็นรูปธรรม เกิดความชัดเจนและเห็น ผลดังกรณีศึกษากระบวนการปฏิบัติเพื่อให้เกิดการ เปลี่ยนแปลงคุณภาพการศึกษาของเทศาฟินแลนด์ ที่จะ เริ่มต้นจากการกำหนดวิสัยทัศน์ เป็นต้น สำหรับประเด็นของ ภาวะผู้นำด้านการเรียนการสอน (Instructional Leadership) ของผู้อำนวยการ ที่จะต้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ หลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนเป็นอย่างดี และเข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนแห่งการเรียนรู้เป็น เงื่อนไขความสำเร็จในการจัดการศึกษา คือความเป็นผู้นำ ที่ยิ่งใหญ่ของผู้บริหารที่ต้องเชี่ยวชาญการสอน มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเป็นอย่างดี นอกจากนี้แล้วผู้บริหารในลักษณะนี้จึงจะสามารถจัดเป็น ผู้นำทางหลักสูตรและการสอนสู่ความสำเร็จ มิใช่ผู้นำ ตามสถานภาพเท่านั้น (Wiles, 2009: 10)

กระบวนการที่มีมีการปรับเปลี่ยนอีกประการหนึ่งของบุคลากรทุกคน คือการทำงานด้านการจัดการเรียนการสอนแบบมืออาชีพ (Professional) นั่นคือการร่วมมือร่วมพลังของผู้บริหารและครูในการออกแบบการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบ (Instructional Design) ซึ่งเป็นทั้งแนวความคิดและการปฏิบัติ ควบคู่ไปกับการดำเนินการพัฒนาบทเรียนร่วมกัน (Lesson Study) ลักษณะดังกล่าวเป็นการรวมสรรพกำลังของบุคลากรทุกคนที่มีพัฒนาการทางวิชาชีพอันแตกต่างกัน ตั้งแต่ครูที่อยู่ในระยะก้าวเข้าสู่วิชาชีพ (Entry level) ซึ่งมีประสบการณ์ทำงาน 1-3 ปี ระยะคงที่ (Consolidation) มีประสบการณ์ทำงาน 4-6 ปี ระยะครูผู้รอบรู้ (Mastery) มีประสบการณ์ทำงาน 7-10 ปี และระยะครูผู้เชี่ยวชาญ (Expertise) มีประสบการณ์ทำงานผู้มีประสบการณ์มากกว่า 10 ปี (ปรณัฐ กิจรุ่งเรือง, 2560) เพื่อการเรียนรู้ของผู้เรียน ทำให้เกิดการเปลี่ยนผ่านทฤษฎีแนวคิดและองค์ความรู้ของครูใหม่ที่ได้รับมาจากสถาบันครูศึกษา กับประสบการณ์ของครูที่อยู่ในโรงเรียนมาเป็นเวลานานเพื่อการเรียนรู้ร่วมกัน การทำงานร่วมกันอย่างแท้จริงและต่อเนื่องทำให้เกิดการนำทฤษฎีสู่การปฏิบัติ และเกิดการปฏิบัติอย่างมีทฤษฎี

ประการสุดท้ายคือการปรับกระบวนการทัศน์ในการบูรณาการภาระงานของโรงเรียนให้หลายภาระงานเป็นสิ่งที่สามารถดำเนินการควบคู่กันไป ได้แก่ การพัฒนางานสอนประจำสัปดาห์ และการวิจัยเพื่อเสนอขอเลื่อนวิทยฐานะในระดับที่สูงขึ้น การนิเทศการเรียนการสอน และการพัฒนาบุคลากร ตลอดจนการส่งเสริมการเรียนรู้และผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน ทั้งนี้เมื่อหลายเรื่องกลายเป็นเรื่องเดียวกัน บุคลากรทุกคนมีภาระงานที่ลดลง และมีเวลาสำหรับการพัฒนา ร่วมกันในมิติที่ลุ่มลึกยิ่งขึ้น อย่างไรก็ตามการดำเนินการดังกล่าวได้ผู้บริหารต้องมีความเชื่อมั่นในการกำหนดแนวทางการปฏิบัติดังกล่าว และต้องสร้างความเชื่อมั่นให้บุคลากรทุกคนให้มีความเชื่อร่วมกันว่าการพัฒนานวัตกรรมสร้างสรรค์การเรียนรู้ร่วมกันจะส่งผลดีต่อผู้ที่เกี่ยวข้องทุกคน นอกจากนี้ผู้อำนวยการยังต้องเป็นผู้นำในการชี้แจงทำความเข้าใจ แนวปฏิบัติแก่ผู้บังคับบัญชาในระดับที่สูงขึ้นไปโดยแสดงให้เห็นผลดีเชิงประจักษ์ที่เกิดขึ้น

เป็นผู้บริหารเชิงรุกเพื่อการเปลี่ยนแปลงการเรียนการสอนของครูให้เป็นครูเชิงรุก และสุดท้ายทำให้เกิดผู้เรียนเชิงรุกที่จะสามารถใช้วิธีการเรียนรู้เพื่อสร้างสรรค์การเรียนรู้ของตนเองได้ต่อไป

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 โรงเรียนควรกำหนดวิสัยทัศน์และพันธกิจเกี่ยวกับการพัฒนาวิชาชีพครูผ่านกระบวนการโรงเรียนเป็นชุมชนการเรียนรู้ไว้อย่างเป็นรูปธรรม รวมทั้งเผยแพร่ให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องเกี่ยวข้องเกิดความเข้าใจตรงกัน

1.2 ควรมีการอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาให้ครูมีความสามารถในการออกแบบพัฒนาการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบโดยใช้ศาสตร์วิชาชีพครูเป็นฐาน และใช้กระบวนการที่เลี้ยงสนับสนุน

1.3 ควรสร้างความตระหนักเกี่ยวกับความรับผิดชอบในการพัฒนาวิชาชีพครูอย่างต่อเนื่องและส่งเสริมการเรียนรู้ และปฏิบัติงาน โดยเน้นวัฒนธรรมการทำงานวิชาชีพครูบนฐานของวิชาการที่อ้างอิงได้

1.4 ควรให้ความสำคัญในการละลายพฤติกรรม และการสร้างความเชื่อถือไว้วางใจระหว่างกันและรักษาสัมพันธภาพ และความเป็นกัลยาณมิตรระหว่างสมาชิกกลุ่มตลอดระยะเวลาของการศึกษาบทเรียน (Lesson Study)

1.5 ควรวางแผนการเปิดชั้นเรียน (Open Class) ไว่ล่วงหน้าโดยจัดทำกำหนดการไว้อย่างชัดเจน ตลอดจนต้องมีความยืดหยุ่นในการบริหารเวลาของสมาชิกทุกคน

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการวิจัยโดยนำรูปแบบการสอนที่โรงเรียนได้พัฒนาขึ้นไปใช้ในรายวิชาอื่น และโรงเรียนอื่นเพื่อศึกษาและขยายผล ตลอดจนวิจัยเพื่อพัฒนารูปแบบการสอนเฉพาะกลุ่มสาระการเรียนรู้ หรือเฉพาะเนื้อหาวิชาที่สอนยาก

2.2 ควรศึกษาวิเคราะห์ทักษะของครูนวัตกรเพื่อออกแบบวิธีการเสริมทักษะใหม่ (Reskills) และยกระดับทักษะเดิม (Upskills) ของครู

เอกสารอ้างอิง

- กาญจนา คุณารักษ์. (2545). *การออกแบบการสอน*. นครปฐม: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ชาโรนี ตริวรัญญ. (2560). การสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพด้วยการพัฒนาบทเรียนร่วมกัน: แนวคิดและแนวทางสู่ความสำเร็จ. *วารสารครุศาสตร์*, 45(1), 299-319.
- ทศนา เขมมณี (2550). *ศาสตร์การสอน* (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปรณัฐ กิจรุ่งเรือง. (2553). *การพัฒนารูปแบบการสอนโดยใช้กรณีศึกษาทางศาสตร์การเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมความสามารถด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักศึกษาวิชาชีพครู* (วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต). นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ปรณัฐ กิจรุ่งเรือง. (2560). การยกระดับคุณภาพการเรียนรู้ผ่านกระบวนการออกแบบการจัดการเรียนรู้ของครู: แนวคิดสู่การปฏิบัติ. *วารสารครุศาสตร์*, 45(2), 170-181.
- ปรณัฐ กิจรุ่งเรือง และอรพิน ศิริสัมพันธ์. (2561). *ชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพครู กลยุทธ์การยกระดับคุณภาพการศึกษา*. กรุงเทพฯ : M & S Design & Printing.
- พิมพ์พันธ์ เดชะคุปต์ และเพียว ยินดีสุข. (2558). *การจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วัชรรา เล่าเรียนดี, ปรณัฐ กิจรุ่งเรือง และอรพิน ศิริสัมพันธ์. (2560). *กลยุทธ์การจัดการเรียนรู้เชิงรุกเพื่อพัฒนาทักษะการคิดและยกระดับคุณภาพการศึกษา*. นครปฐม: เพชรเกษมการพิมพ์
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 – 2579*. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.
- สุริยเดว ทรีปาตี. (2554). *ต้นทุนชีวิตเด็กและเยาวชนไทย*. (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์เดือนตุลา.
- สุวิทย์ เมษินทรีย์. (2559). *เตรียมคนไทย 4.0 สู่โลกที่ 1*. เอกสารประกอบการบรรยาย ฟอรัมครูใหญ่ (Principal forum) ระดับประถมศึกษา. งานมหกรรมการศึกษาเพื่อพัฒนาวิชาชีพครู ครั้งที่ 9 อาคารอิมแพคฟอรัม เมืองทองธานี วันที่ 14 ตุลาคม 2559
- อรพิน ศิริสัมพันธ์ และคณะ. (2558). *รายงานการวิจัยเรื่อง รูปแบบนวัตกรรมที่สร้างสรรค์การเรียนรู้ เพื่อพัฒนาวิชาชีพของครูในภูมิภาคตะวันตก*. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)
- Danielson, C. (1996). *Enhancing Professional Practice: A Framework for Teaching*. Alexandria: ASCD.
- Dick W., Carey L. & Carey J.O. (2005). *The Systematic Design of Instructions* (6th ed.). Boston: Allyn & Bacon.
- Gutex, G. L. (1988). *Education and Schooling in America*. New Jersey: Prentice-Hall.
- Kruse, K. (2013). *Introduction to Instructional Design and the ADDIE Model*. Retrieved March 15, 2017 from <http://www.transformativedesigns.com>
- Sato, M. (2016). *Enhancing Collaborative Learning: Challenges of School as Learning Community*. Keynote for EDUCA2016. October 12-13, Thailand.
- SEAMEO. (2010). *Teaching Competency Standards in Southeast ASIAN Countries*. Philippine: SEAMEO INNOTECH.
- Tanner D. & Tanner L. N., (1980). *Curriculum Development: Theory into Practice*, (2nd ed). New York: Macmillan Publishing Co., Inc.
- UNESCO. (2017). *Education for Sustainable Development Goals*. Paris: The United Nations Educational Scientific and Cultural Organization.
- Wiggins, G., & McTighe, J. (2005). *Understanding by Design*. (2nd ed.). Alexandria: ASCD.
- Wiles, J. (2009). *Leading Curriculum Development*. California: Corwin Press.